№ 131 ՇԱԲԱԹ ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 8 **1897** ՇԱԲԱԹ ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 8 № 131

ՔՍԱՆՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի, կէս տարուան 6 ռուբ. Առանձին համարները 7 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրւում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ». կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».

Տելեֆոն № 253.

Խմբագրութիւն բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունւում է ամեն լեզւով.

Յայտարարութիւնների համար վճարւում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.

Տելեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Կիրակի օր, Նոյեմբերի 9-ին, վանքի մայր եկեղեցում կը կատարվի հոգեհանգիստ Էջմիածնում նոյեմբերի 3-ին վախճանուած՝ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ՏԵՂԱԿԱԼ՝

ԵՐԵՄԻԱ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ

սկսւածին: Պատարագի սկիզբը $10\frac{1}{2}$ ժամին: Հոգեհանգիստը՝ 12 ժամին: 1—1

Եղիսաբէթ Յարութիւնեան Բարխուդարեանց իր երեխաներով, Յակոբ Մովսէսեան Բարխուդարեանց, Մարիամ Մովսէսեան Պիպինեանց, Եփեմիա Մովսէսեան Մամիկոնեանց, Նունէ Մովսէսեան Վարդանեանց և այրի Վարվարէ Յովհաննիսեան Բարխուդարեանց՝ սրտի ցաւով յայտնելով ազգականներին և ծանօթներին առաջինը՝ իր ամուսնու, երկրորդը, երրորդը, չորրորդը, հինգերորդը՝ սիրելի եղբօր, իսկ վերջինը՝ աներոջ՝

ՍՈՂՈՄՈՆ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ ԲԱՐԽՈՒԴԱՐԵԱՆՑԻ

մահը, խնդրում են շնորհ բերել հանգուցեալի յուղարկաւորութեանը, նրա բնակարանից, Նովո-Բէբուտովսկայա փողոց, № 1, տուն Վարդանովի, կիրակի, նոյեմբերի 9-ին, առաւօտեան 10 ժամին, դէպի Ջգրաշէնի եկեղեցին, Միջնիփողոցում: Թաղումը խոջիվանքի գերեզմանատանը: Հոգեհանգիստը, այսօր, շաբաթ, $5\frac{1}{2}$ ժամին երեկոյեան: 1—1

Գարեգին քահանայ Առաքելեանց իր ամուսնու՝ Սոֆիա Յարութիւնեանի հետ, Յարութիւն Գէորգեան Թէյմուրազեանց իր ամուսնու՝ Եփեմիա Յարութիւնեանի հետ, Բէգլար Թումասեան Վարդանեանց, և Սողոմոն Զաքարեան Պիպինեանց սրտի ցաւով յայտնելով ազգականներին և ծանօթներին առաջինները և երկրորդները՝ իրանց անմոռանալի քենակալի, իսկ վերջինները՝ իրանց սիրելի աներոջ

ՍՈՂՈՄՈՆ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ ԲԱՐԽՈՒԴԱՐԵԱՆՑԻ

մահը, խնդրում են՝ շնորհ բերել հանգուցեալի յուղարկաւորութեանը իր բնակարանից, Նովո-Բէբուտովսկայա փողոցի վրա, № 1, տուն Վարդանովի, կիրակի օր, նոյեմբերի 9-ին, առաւօտեան 10 ժամին դէպի Ջգրաշէնի եկեղեցին, Մէջի-փողոցում: Թաղումը խոջիվանքի գերեզմանատանը: Ամբիծքը, այսօր, շաբաթ օր, երեկոյեան $5\frac{1}{2}$ ժամին: 1—1

Զաքար Գէորգեան իր որդոց հետ, Հռիփսիմէ և Յակոբ Շահնազարեանները, քոյրերի հետ, խորին վշտով յայտնելով՝ առաջինը իր սիրելի և անմոռանալի ամուսնու, երկրորդը իր թանգագին [illegible], իսկ վերջինները իրանց ամենասիրելի քրոջ՝

ՀԵՐԻՔՆԱԶ ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ ԳԷՈՐԳԵԱՆԻ

մահը, խնդրում են իրանց ազգականներին և ծանօթներին շնորհ բերել յուղարկաւորութեան շաբաթ օր, նոյեմբերի 8-ին, առաւօտեան 10 ժամին, իր բնակարանից, Անչխաւատի եկեղեցու ձախ սյառի դիմաց, Զուբինովի տունը, դէպի Ջգրաշէնի ս. Աւետեաց եկեղեցին: Թաղումը խոջիվանքի գերեզմանատանը: 1—1

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հայ որբերը և գերմանական բարեգործութիւնը.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Օրէցօր. Պէտք է օգնութեան հասնել. Վրաց թատրոն. Նամակ Էջմիածնից. Նամակ Երևանից. Նամակ Ախալքալաքից. Նամակ Նոր-Բայազէտից. Նամակ խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Թիւրք-գերմանական յարաբերութիւն. Նամակ Թիւրքիայից. Նամակ Կիպրոսից. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Մէլիքի աղջիկը:

ՀԱՅ ՈՐԲԵՐԸ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ

Մենք ժամանակին հաղորդեցինք ընթերցող հասարակութեան այն մարդասէր և համակրելի աջակցութեան մասին, որ մի խումբ գերմանացիներ, գլխաւորապէս պաստորներ, ցոյց են տալիս Հայաստանի կոտորածներից ազատուած հայ որբերին, առանց կրօնական գոյն տալու իրանց օգնութեան գործին: Գերմանական „Frankfurter Zeitung“ լրագիրը մի քանի նոր տեղեկութիւններ է հաղորդում այդ մասին, որ աւելորդ չենք համարում առաջ բերել.

«Կ. Պոլսում և Թիւրքաց-Հայաստանում տեղի ունեցած սոսկալի կոտորածը առիթ տուեց Գերմանիայում հիմնելու հայերին օգնող մի ընկերութիւն, որի կենտրոնական վարչութիւնը գտնվում է Ֆրանկֆուրտում, Մայնի վրա, պաստոր Լոհմանի ղեկավարութեան տակ: Ընկերութեան կողմից, իբրև ներկայացուցիչ Կ. Պոլիս գնաց կոմսուհի Ֆոն-Գրեբէն և բնակութիւն հաստատելով Սկիւտարում, կարճ ժամանակում իր տանը ապաստան բաց արեց քառասուն հայ որբերի համար, և ապա ընկերութեան յանձնարարութեամբ, մի գերմանական-հայկական որբանոց հիմնեց Բեբէկ գիւղում, որ գտնվում է Բոսֆորի գերմանական ափում: Կոմսուհու Գերմանիա վերադառնալուց յետոյ, որբանոցի ղեկավարութիւնը իր վրա առաւ պաստոր Բրօկէսը: Մինչև այդ ժամանակ Բեբէկի որբանոցի որբերի թիւը հասել էր արդէն հարիւրի: Այդտեղ երեխաները ստանում են տարրական, գործնական ուսումն և կրօնագիտութիւն են սովորում հայ քահանաներից: Բացի դրանից պաստոր Բրօկէս ամեն օր բարոյախօսական զրոյցներ է անում, իսկ կիրակի օրերը կատարում է ժամերգութիւն, որին ներկայ են լինում բոլոր երեխաները, առանց դաւանութեան խտրութեան: Առհասարակ պաստոր Բրօկէս իբրև հիմք իր տուած կրթութեան՝ ընդունում է քրիստոնէական գաղափարը, խոյս տալով կրօնական խտրութիւններից: Այդ պատճառով էլ Կ. Պոլսի հայոց պատրիարքը Բեբէկի որբանոցին ցոյց է տալիս ամեն տեսակ պաշտպանութիւն և այդ բարեգործական հաստատութեան վերաբերվում է վստահութեամբ և համակրութեամբ: Փոքր-Ասիայում ապրող հայերի վիճակը թեթևացնելու նպատակով, նոյն տեսակ բարեգործական հիմնարկութիւն է հաստատուած նաև Մարաշում, ուր այդ հաստատութեան կառավարիչներն են երիտասարդ գերմանացի բժիշկ, դօկտոր Գէրլէ, ուսուցիչ Նիման և աղբօնուհի Ցիմմեր: Ահա այդ մարդկանց ջանքերի շնորհիւ՝ կէս տարւայ ընթացքում, զանազան տեղերում ապաստարաններ են շինուած հայ որբերի համար:»

Մենք աւելի չունենք կասկածով վերաբերվելու յարգելի լրագրի տեղեկութեան. մեզ համար հաճելի է՝ տեսնել բարեգործութիւնը բարձր կանգնած դաւանաբանական խնդիրներից և հեռու նեղ կրօնական դիտաւորութիւններից, որոնց մէջ գերմանացիներին անտեղի կերպով մեղադրում էին մի քանի հայ լրագիրներ: Կ. Պոլսի այժմեան պատրիարքը յայտնի է իր նեղ կրօնական ուղղութեամբ, և եթէ նա էլ գոհ է գերմանական որբանոցների բռնած ձիրքից դէպի հայ երեխաների կրօնը, կը նշանակի հայը, բացի յարգանքի զգացմունքից, ուրիշ ոչինչ չէ կարող զգալ դէպի այդ բուն քրիստոնէական մարդասիրութիւնը:

Նոյն լրագիրը, այդ տեղեկութիւններից յետոյ, աւելացնում է հետևեալ տողերը.

«Դրանով չը բաւականանալով, Ֆրանկֆուրտի գերմանական-հայկական կոմիտէը մտադիր է Փոքր-Ասիայում հող ձեռք բերել և այնտեղ բնակեցնել գերմանացի գաղթականներ, որոնք կարող լինէին հայերի հետ միասին կօլօնիա կազմել: Այդ նպատակի համար, կոմիտէը իր կարգադրութեան տակ դրամական կանխիկ միջոցներ ունի. սակայն հազիւ թէ նա կարողանայ իրականացնել այդ մտադրութիւնը, որին անշուշտ չի համակրի Թիւրքաց կառավարութիւնը քաղաքական դիտումներով, երկիւղ կրելով, որ հայ փախստականները այդպիսի պայմաններում՝ կարող են Գերմանիայի պաշտպանութիւնը գտնել, և ժամանակին Թիւրք երկրագործների դէմ վտանգաւոր մրցողներ հանդիսանալ:»

Գերմանական կօլօնիաներ հիմնելը, որի մասին մտածում է Ֆրանկֆուրտի կոմիտէտը, գուցէ և Թիւրքաց կառավարութեան կողմից դիմադրութեան չը հանդիպի, ի նկատի ունենալով Թիւրք-գերմանական բարեկամութիւնը, բայց այդ միտքը չէ կարող համակրութիւն գտնել հայերի կողմից, որոնք հաշտ աչքով չեն կարող տեսնել իրանց, առանց այն էլ՝ քիչ հողերի գերմանացիների ձեռքն անցնելը: Հայը ինքը կուլտուրական տարր է, և նա կարիք չունի մի նոր տարրի հանդէս գալուն իր հայրենիքում, երկրի արդիւնաբերութիւնը ծաղկեցնելու համար: Նա առանց օտարի էլ այդ շատ լաւ կիրագործի, միայն թէ տուէն նրան քաղաքական հանգստութիւն և քաղաքացիական իրաւունքներ:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՕՐԷՑՕՐ

XXV

Ներսիսեան դպրոցի բազմաթիւ բարերարների թւին աւելացաւ մի նորը,—այս օրերս վախճանուած տիկին Թագուհի Սունդուկեանց, նշանաւոր ոչ թէ իր նուիրած գումարի քանակութեամբ, այլ նրանով, որ նուիրեց բոլորը, ինչ ունէր:

Ով էր դա.—համարեա անկիրթ մի կին, զուրկ նիւթական առատ միջոցներից, ոչ տէր մեծ-մեծ տների և ահագին եկամուտների, այլ հազիւ ապրելու միջոցների, որը, ասում են, ստանում էր մեծ մասամբ ազգականներից: Իր աղքատութեան մէջ նա երջանիկ էր միայն մի զգացմունքով,—շատանալ մի համեստ սենեակով և մի կտոր հացով, խնայել կոպէկները և այդ խնայած կոպէկները՝ 500 րուբլի՝ նուիրել կրթական տաճարին՝ երեխաներ դաստիարակելու: Որտեղից և ում միջոցով մտաւ այդ մեծ զգացմունքը մի անկիրթ, աննշան կնոջ մէջ,—անյայտ է...

Երբ մի օր, այցելուն բաղդ կունենայ Ներսիսեան դպրոցի դահլիճներից մէկում կախուած տեսնել այդ հիմնարկութեան բազմաթիւ բարերարների պատկերները, որոնցից շատերը նուիրել են հարիւր հազարներ և ահագին եկամուտ բերող տներ, նա կատարեալ իրաւունք կունենայ կանգ առնել այդ աննշան, կեանքի ժամանակ արհամարհուած և աննկատելի մնացած կնոջ պատկերի առաջ, և բացականչել՝—«Ահա բարեգործը, նա իրան զրկեց, որ բարեգործութիւն անի»:

Թող Ներսէսի հիմնարկած դպրոցի ուսուցիչները գէթ տարին մի անգամ պատմեն աշակերտներին դպրոցի բարեգործների պատկերների առաջ, պատմեն աշակերտներին նրանց կենսագրութիւնը, և համոզեն մեր նոր սերնդին, որ մեծ բարեգործը նա չէ, որ կեանքի ժամանակ զրկելով եղբօրը, գողանալով ընկերից, հազարներ է դիզում, և այդ գողացած, դիզած հարստութեան մի աննշան մասը նուիրում հասարակութեան, այլ նա, որ ուրիշից գողանալու փոխարէն՝ իրան է զրկում, և անձնական զրկանքներով դիզած ամբողջ հարստութիւնը,—եթէ նոյն իսկ նա 100 րուբլի լինի,—դնում է հասարակական սեղանի վրա:

Խ. Մալումեան

ՊԷՏՔ Է ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՍՆԵԼ

Մասնաւոր լուրերից իմանում ենք, որ այժմ նիւթական նեղ դրութեան մէջ է գտնվում Մօսկվայի հայ ուսանողութիւնը, որ միշտ աչքի է ընկել իր լրջութեամբ և համակրելի հասարակական ձգտումներով: Հասարակութեան վերա պարտականութիւն կայ օգնութեան հասնելու Մօսկվայի ուսանողներին այդպիսի մի ծանր րօպէում:

Հարցը բարեգործութեան մասին չէ միայն: Հասարակութեան շահն էլ պահանջում է, որ ուսանողութիւնը նահատակութիւն չը լինի մեր երիտասարդների համար: Քաղաքակիրթ հասարակութիւնների գոյութեան կռւի և բարոյական մրցման մէջ այն հասարակութիւնը աւելի շանսեր կունենայ պահպանել իր գոյութիւնը և յաղթող դուրս գալ, որ կը կարողանայ տալ ամենամեծ կօնտինգենտ ինտելիգենտ գործիչների: Ուսանողութիւնը այն լաբօրատօրիան է, որից դուրս է գալիս այդպիսի գործիչների մեծամասնութիւնը: Ամեն հասարակութիւն, որ արժանի է այդ անուան, որ դուրս է եկել ամբոխային շրջանից, պէտք է աշխատի տալ և պահպանել որքան կարելի է մեծ թւով ուսանողներ, որոնց մէջ կը լինեն, ի հարկէ, ամեն տեսակ անհատներ:

Եթէ կարող էք ջոկել ցորենը որոմից, շատ լաւ. բայց եթէ չէք կարող այդ անել, պահպանեցէք այն արտը, որի հունձով ապրելու էք, առանց ուշադրութիւն դարձնելու որոմների վրա:

Տ. Յովհաննիսեան

ՎՐԱՑ ԹԱՏՐՈՆ

Այս տարի վրաց թատրոնական կոմիտէը չէ գործում՝ միջոցներ չունենալու պատճառով: Ուստի դերասանական խումբը կառավարվում է մի խումբ ինտէլիգենտ երիտասարդների ձեռքով, որոնք յանձն են առել ծածկել դէֆիցիտը: Խումբը, համեմատելով անցեալ տարիների հետ, այնքան էլ աջող չէ կազմուած. աչքի է ընկնում մի քանի դերասանուհիների և դերասանների բացակայութիւնը:

Սէզօնը բացվեց հոկտեմբերի 8-ից: Մինչև այժմ խաղացվել են հետևեալ 5 թարգմանական պիէսները՝ «Բարեկամներ» և «Մադամ Սանժէն»՝ պիէսաներ ձեռք Վիկտորիէն Սարդուի, որը միշտ աջողութիւն է որոնում էֆէկտների մէջ և ոչինչ նիւթ չէ տալիս, «Մեղքի մէջ ծնուած» Գիւմա—որդու դրաման, «Կորցրած պօստ» և «Սարսափելի վրէժ» ֆարսերը, և երկու ինքնուրոյն պիէս՝ «Կեանքը—կռիւ է», հեղինակութիւն Գուլիաշվիլիի և «Բախտը փոփոխական է», հեղինակութիւն վրաց կին—գրող Եկ. Գաբաշվիլիի:

Վերջինը ներկայացրին երէկ, նոյեմբերի 6-ին, տ. Ջերքեզօվայի բենեֆիսին: Տիկին Գաբաշվիլիի այդ գրուածքը՝ «Բախտը փոփոխական է»—պիէս չէ, այլ մի շարք պատկերներ գիւղական կեանքից կարկատած, մի և նոյն ժամանակ կեղծ, զուրկ բեմական արժանաւորութիւններից, մի խօսքով մի փորձ տիկնոջ կողմից, և ուրիշ ոչինչ... Սակայն չը նայած դրան, հասարակութիւնը երկրորդ գործողութիւնից յետոյ ծափահարութիւնների արժանացրեց հեղինակին և դրանով, ինչպէս ասում են, «արջի ծառայութիւն» մատուցեց: Գուցէ տիկինը իբրև վիպագրող որոշ տեղ է բռնում, բայց իբրև դրամատուրգ...: Ինչ վերաբերում է պ. Գուլիաշվիլիի «Կեանքը—կռիւ է» պիէսային, սա անհամեմատ բարձր է առաջինից թէ բովանդակութեան, թէ

թեմական տեխնիկայի կողմից: Հեղինակը երեւում է լաւ ծանօթ է վրաց կեանքին և բեմ է դուրս բերում առօրեայ հարցեր, լուծելու համար, մի խօսքով մտածելու նիւթ է տալիս: Բայց տե՛սէք... հեղինակը մի համեստ ուսուցիչ է, կապ չունեցող գրական «ազդեցիկների» հետ և այդ պատճառով էլ ենթարկվեց իր պիէսայով անվերջ հայհոյանքների անկոչ կրիտիկոսներից: Տարաբախտաբար, վրաց մէջ կրիտիկա չը կայ, բառիս բուն նշանակութեամբ, այլ սրանց վերաբերմունքը նոյնն է, ինչ որ հայոց փողոցային թերթերինը,—խնկարկել կապ ունեցողներին և հայհոյել «հասարակ մահկանացուներին»: Ցաւալի երեւոյթ...

Վրաց Թատրոնը կիսով չափ դատարկ է լինում, մուտքը չէ անցնում երեք հարիւր րուբլուց. հասարակութիւնը փայլում է իր բացակայութեամբ: Բայց միթէ կարելի է մեղադրել, քանի որ նրան կերակրում են անբովանդակ պիէսաներով:

Thalia

ՆԱՄԱԿ ԷՋՄԻԱԾՆԻՑ

Նոյեմբերի 3-ին

Չորեքշաբթի, հոկտեմբերի 23-ին, երեկոյեան, թէև Երեմիա սրբազանը իրան փոքր ինչ թոյլ էր զգում, այնու ամենայնիւ միւս օրը գնում է ս. Հռիփսիմէի վանքը, անձամբ հսկելու վանքի վերանորոգութեան վրա բանող մշակներին: Օրը բաւական ցուրտ էր և փչում էր հիւսիսից սառը քամի, բայց սրբազանը ուշադրութիւն չը դարձնելով ոչ իր թուլութեան և ոչ էլ եղանակի վատութեան վրա, համարեա ամբողջ օրը կանգնում է վանքի գաւթում, որպէս զի իր ներկայութեամբ՝ որմնադիրները և մշակները բարեխղճաբար աշխատեն: Երեկոյեան, վերադառնալով իր բնակարանը՝ միաբանութեան մէջ, անմիջապէս մտնում է անկողին և ամբողջ գիշերը ջերմում: Հետեւեալ օրը աշխատում է քրտնել, որը և բաւական թեթեւացնում է նրան, բայց և այնպէս, բացի վանական բժշկից, հրաւիրում է Երեւանից և բժ. Յովհաննիսեանին, որը քննելով նրան, գտնում է, որ հիւանդութիւնը թեթև է և կարելի է անցած համարել: Շաբաթ և կիրակի օրերը սրբազանը այնքան լաւ է զգում իրան, որ ընդունում է իր բարեկամներին և ծանօթներին և, որպէս առողջ ժամանակ, մինչև ուշ գիշեր զրոյց անում: Այսօր առաւօտեան վեր է կենում անկողնից միանգամայն առողջ և, շորերը հագնելուն պէս, սկսում է լուացվել, բայց յանկարծ թուլանում է և ուշքից գնում: Մտնում է այդ ժամանակ Եսայի արքեպիսկոպոսը և ծառայի օգնութեամբ, պառկեցնելով նրան մահճակալի վրա, աշխատում է ուշքի բերել: Անմիջապէս օգնութեան է հասնում վանական բժիշկը և քննելով, յայտնում է, որ Երեմիա արքեպիսկոպոսը մեռած է և մահը առաջ է եկել սրտի պայթիւնից: Անսպասելի բօթը կայծակի արագութեամբ տարածվեց միաբանութեան մէջ ու գիւղում և անմիջապէս ժողովվեցին սրբազանի դիակի շուրջը՝ սինօդի բոլոր անդամները, պրօկուրորի օգնականը, վանական կառավարութեան անդամները, տեղական դատաւորը, պրիստաւը և այլ պաշտօնական անձինք, ու ժողովրդեան մեծ բազմութիւն: Սրբազանի դիակը դեռ ևս իր բնակարանումն է, որի դռները կնքված են սինօդի և դատարանական պրիստաւի կնիքներով: Վերջինի կնքելու մասին՝ սինօդը բողոքեց բարձր իշխանութեանը, և դատարանական պրիստաւը, հրաման ստանալով, երեկոյեան վերցրեց իր կնիքը: Թաղման տխուր հանդէսը Վեհափառի հաճութեամբ որոշված է կատարել հինգշաբթի, Նոյեմբերի 6-ին, ս. Հռիփսիմէի գաւթում, իր նոր աւարտած շինութեան հանդէպ:

Ա. Օհանջանեան

ՆԱՄԱԿ ԵՐԵՒԱՆԻՑ

Նոյեմբերի 1-ին

Թիֆլիսի դատաստանական պալատի Երևանի ժամանակաւոր բաժնում քննվեց, ի միջի այլոց, էլի մէկ հետաքրքիր գործ: Այս անգամ մեղադրվում էին Նոր-Բայազէտի նախկին պրիստաւ Ջեթվերիկօվ և Էջմիածնի նախնի քննիչ Կրիլենկօ: Երկուսն էլ մեղադրվում էին կ ա շ ա ռ ա կ ե ր ո ւ թ ե ա ն մէջ: Դատարանը, հիմնվելով բազմաթիւ վկաների ցուցմունքների վրա, դատապարտեց՝ Ջեթվերիկօվին աքսորի Տամբօվեան նահանգը՝ ութ տարով, իսկ Կրիլենկօին՝ տասն երկու տարով:

Առաջ բերելով այս փաստը՝ մեր նպատակն է կանգ առնել մի այլ հանգամանքի վրա: Կաշառակերութիւնը—մեր երկրում քրօնիկական բնաւորութիւն ստացած այդ ախտը—այնպիսի չափեր է ընդունել, որ, ինչպէս ասում են, առանց դրա ոչ մի գործ առաջ չէ գնում: Մտէք ամենայետին գիւղը և ամենայայտնի քաղաքները՝ երևոյթը նոյնն է. «կաշառքը մութ տեղ լոյս կը տայ» ժողովրդական այս յայտնի առածը տիրում է ամեն տեղ ամենալայն չափով: Հէնց որ մէկը գործ է ունենում որ և է պաշտօնեայի մօտ, լինի պաշտօնեան պօլիցիական, կամ քննիչ, նա առաջին անգամ մտածում է կաշառք «դրամելու» վրա: Ճիշդ է, պաշտօնեաների մէջ յաճախ լինում են այնպիսի բարեխիղճ և ազնիւ մարդիկ, որոնք կաշառք առաջարկողին դուրս են շպրտել տալիս ծառաների միջոցով, բայց դրանց թիւը անհամեմատ քիչ է, քան այնպիսիներինը, որոնք առանց կաշառքի գործ չեն բաց թողնում իրանց ձեռքից: Եւ ահա այս է գլխաւոր պատճառներից մէկն էլ, որ ժողովուրդը կորցնելով հաւատը՝ խէթ աչքով է նայում ոչ միայն դատաւորի, այլ և դատարանի վրա: Թող դատի ենթարկվեն և պատժվեն այնպիսի պաշտօնեաներ, որպիսիներն են վերև յիշած Ջեթվերիկօվ և Կրիլենկօ, որոնք իրանց պաշտօնավարութեան ընթացքում՝ արդարութիւնը վաճառել են կաշառքով,—այն ժամանակ ոչ միայն կը պակսի կաշառակերութիւնը, այլ և ժողովուրդը կը փոխի իր կարծիքը դէպի դատարանը և դէպի պաշտօնեաները:

Ա.—Դօ

ՆԱՄԱԿ ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ

Նոյեմբերի 3-ին

Այստեղի հայոց փակված ուսումնարանների նախկին վարժուհի տ. Աննա Մառանջեան ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձուից թոյլտուութիւն է ստացել՝ III կարգի ուսումնարան բանալու երկու սեռի մանուկների համար:

Դուխոբօրների Գարելօվ գիւղի համայնքը, վերջապէս, մի համաձայնվեց ուսումնարան բանալու, միայն մի պայմանով, որ վարժուհի ուղարկվի և ո՛չ ուսուցիչ: Տասնեակ տարիներ է, որ թէ տեղական և թէ ուսումնարանական իշխանութիւնները աշխատում էին այդ մասին, բայց չէր աջողվում: Սա իր տեսակի առաջին դէպքն է Ախալքալաքի, Կարսի և Գանձակի դուխոբօրների մէջ:

Ուսումնարանական իշխանութիւնը աշխատում է գիւղական աղջիկների համար, տեղական միջոցներով, ուսումնարաններ բանալու Էշտիա, Ալաստան հայ—կաթոլիկ գիւղերում և Վրացախօ Խիզաբավրա, նոյնպէս հայ—կաթոլիկ, գիւղում: Էշտիայի համար արդէն հայ վարժուհի է ուղարկված:

Այս տարի ձմեռը Ախալքալաքի գաւառում շատ շուտ սկսվեց. մօտ երկու շաբաթ է, որ ամբողջ գաւառը ծածկված է խոր ձիւնով, և սաստիկ ցրտեր են լինում. այսպիսի ցրտեր սովորաբար լինում էին դեկտեմբերին և յունվարին:

Զ. Տ.—Գ.

ՆԱՄԱԿ ՆՈՐ-ԲԱՅԱԶԷՏԻՑ

Նոյեմբերի 1-ին

Մեր քաղաքում ընդհանուր խօսակցութեան նիւթը՝ երկու նախկին դեպուտատների գործն է: Վերջին դեպուտատը Ա. Բունիաթեանցն էր: Իւրաքանչիւր Նոր-բայազէտցի կը խոստովանի, որ նրա պէս անկաշառ, իր գործին ու քաղաքի շահերին նուիրված դեպուտատ չէ ունեցել մեր քաղաքը: Սակայն, չը նայելով դրան, այսօր քաղաքային ինքնավարութիւնը դրամական զեղծումներ է գտել նրա գործերում, որը մի քանի հազարի է հասնում, գլխաւորապէս անվճար հարկերը ժողովելու մէջ: Գիտէք բանն ինչումն է: Դեպուտատին շրջապատող ու ղեկավարող պարոնները, օգտվելով նրա ազնուութիւնից և գլխաւորապէս անփորձութիւնից, իրանք են կերել փողերը, իսկ այժմ դեպուտատն է տուժում: Այդպէս տուժում է նաև նախկին դեպուտատներից մի ուրիշը, Մ. Աֆրիկեանց, որ նախկին գաւառապետ Սիմէնենկօյի հետ զանազան մութ գործեր են կատարել, որոնց մէջ հեղինակը եղել է Սիմէնենկօ, վատնելով և սեփականելով արքունի ու հասարակական փողեր, իր յանցանքին մասնակից անելով և դեպուտատին: Դատաստանական պալատի սեսիան Երևանում, հոկտեմբերի 22—23-ին, ինչպէս արդէն յայտնի է ընթերցողներին, քննեց դրանց գործը: Սիմէնենկօն դատապարտվեց մշտական աքսորի, իսկ դեպուտատը թեթև բանտարկութեան և մի քանի իրաւունքներից զրկվելուն, որպէս անզգոյշ և կոյր զոհ:

Եթէ յիշեալ դեպուտատները լինէին փոքր ի շատէ ինտելլիգէնտ մարդիկ, ունենային գոնէ հարևանցի տեղեկութիւն վարչական ձևերից, կոյր գործիք չը լինէին գաւառապետների ձեռքին, եթէ ունենային քչից-շատից սեփական դատողութեամբ գործերը քննելու ընդունակութիւն, եթէ վերջապէս նրանք ընդունակ լինէին կշռելու իրանց ամեն մի քայլը և լաւ հասկանալու իրանց արածը, և այդ արածը դնէին խղճի և օրէնքի սահմանի մէջ, միթէ այսպիսի դառն հետևանք կունենար նրանց գործավարութիւնը: Այս երկու փաստը մեզ պարզ ասում են.—ով մտնում է հասարակական որ և է գործի, ով ձեռք է առնում վարել այդ հասարակութեան գործերը, նրանից պահանջվում է խելք, վարչական ընդունակութիւն, սեփական առողջ դատողութիւն: Ով այնքան խակ է, որ չէ կարողանում այդքանը ըմբռնել, նա կը ստանայ իր պատիժը:

Ար. Տէր-Խաչատրեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

(Հեռագրով)

Մոսկվա, Նոյեմբերի 6-ին

Թոյլ տուէք «Մշակի» միջոցով ցաւակցութիւն

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄԷԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

Նա մի վայրկեան կանգ առաւ, սպասում էր պատասխանի, բայց երիտասարդը չը կարողացաւ պատասխան հասցնել այդ կարճ միջոցում: Եւ Գայիանէն աւելի մեծ համարձակութեամբ շարունակեց.

—Թող այդպէս լինի, այլ ևս չը խօսենք մեծագործութիւնների մասին, քանի որ նրանք մեզ համար չեն: Թող միայն հասարակ, փոքրիկ գործերը: Ամեն օր տեսնում եմ դժբախտներ, որոնք իմ սիրտը կտոր կտոր են անում, հալածում են ինձ իրանց զարհուրելի տեսքով, իմ երեսին են խփում իմ յանցանքը, որ ամենածանր յանցանք է այժմեան ժամանակ. դա այն է, որ ես բախտաւոր եմ, միակ բախտաւորը մի ամբողջ երկրի մէջ: Միթէ դրանից ծանր վիշտ կարող է լինել: Եւ ես ուզում եմ գնալ, ապրել դրսում, այն թշուառների մէջ: Սա մի վառ ցանկութիւնն է, իմ ուխտն է: Ո՛վ սուրբ բեգրից: Այն, որ երկնքի տակ արդարութիւն պիտի լինի, այն, որ հաւասարութիւնը հարկաւոր է մանաւանդ թշուառութեան մէջ: Գրութիւնն այնպէս է, որ ով չէ տանջվում, նա, ուրեմն, տանջողներից է: Ահա թէ ինչու իմ ցանկութիւնը այնքան բուռն է: Դու տարօրինակ անուանեցիր այդ ցանկութիւնը: Բայց միթէ չը կան ուրիշ տարօրինակ ցանկութիւններ. մէկը ուզում է խեղդվել ջրի մէջ, միւսը սարի բարձրութիւնից ընկնել է երազում: Ասա ինձ. դու ինձ հետ ես այս տարօրինակ ցանկութեան մէջ, միասին, ձեռք ձեռքի տուած...

—Ես խո՛յն կասեմ...

—Սպասիր. ես զգում եմ թէ ինչ պիտի ասես. բայց նախ քան դու կը պատասխանես, լսիր թէ ինչ եմ աւելացնում իմ ասածների վրա:

—Տեսար թէ որքան համեստ, փոքրիկ բան է իմ ցանկացածը,—ասաց նա մի խոր և երկար հոգոց հանելով:—Բայց ես աղջիկ եմ... ինձ համար ամուր բանտ է մեր այս տունը: Ինձանից ծածկում են ամեն ինչ, ինձ խաբում են, եթէ տեսնէիր թէ ինչ սուտեր են հնարում խաբելու համար: Քանի՜ աչքեր են հսկում որ իմ դուռը չը թռչի, որ տխրութիւնը չը մաշեցնէ ինձ. Նոյն իսկ արտասվելու իրաւունք չեն տալիս, որովհետև մարդ չեն համարում ինձ, գոնէ մի այնպիսի մարդ, ինչպէս է մի Յովսէփը: Դու ես իմ յոյսը. դու կը փշրես իմ շղթաները. և այդ հեշտ է քեզ համար, բաւական է որ կամենաս: Գուցէ այդ բարերարութիւնը դու դժբախտութիւն ես համարում քեզ համար, բայց չես ուզի որ քո փոխարէն ես լինեմ բախտաւոր: Իմ սիրտը յաւիտեան պարտական կը լինի քեզ, որովհետև երբէք, երբէք չի մոռանայ քո տուած զոհը... Եւ ես, հաւատացիր, ոչ մի ժամանակ չեմ կարող երախտամոռ լինել քեզ: Այժմ ասա, խղճում ես ինձ, կարող ես անել եթէ ոչ քեզ համար, գոնէ ինձ համար:

Պատասխանը պատրաստ էր. նա արտասանվեց խիղճի, մի վճռական, նոյն իսկ խիստ եղանակով:

—Ո՛չ... Ես չեմ անի և թոյլ չեմ տայ որ դու էլ անես...

Լեռնցին կոշտ և դիւրաբորբոք է ամեն տեղ, ուր նրա այրական ինքնասիրութիւնը հանդիպում է յամառութեան, ուր նրան թւում է թէ կարող է անհաւանական երեւալ: Այդ յատկութիւնը առկայ է մանաւանդ այն դէպքում, երբ նրա առաջ կանգնած է թոյլ էակը, որին նա սիրում:

—Դու նեղացար, դու այժմ երես ես դարձնում ինձանից,—շարունակեց նա:—Դու խօսում ես զոհվելու մասին: Թող քո մտքերը, լսիր ինձ, արի գնանք այնտեղ, ուր ես եմ ուզում, և դու կը տեսնես թէ ինչպէս ես գիտեմ զոհվել քեզ համար: Թող մէկը համարձակվի մօտենալ քեզ, նոյն իսկ վատ միտք անել քո մասին... այն ժամանակ կը տեսնես ինձ: Բայց ինչ... Դու չես ուզում երջանիկ կեանքը, այլ քաշում ես ինձ դէպի սովի և մերկութեան աշխարհը: Գիտես որ ամբողջ հինգ ամիս է, մեր տան հարսանիք է պատրաստվում: Չես տեսել և չես կարող հասկանալ թէ իմ մայրը որպիսի ուշադրութեամբ, որպիսի սիրով շինում սարքում է այն ամենը, ինչ հարկաւոր է իր հարսին: Հայրս նրանից պակաս չէ: Նրանք երկուսով օրեր են համրում, սպասում են, կարօտ են իմ բախտին: Ինձ տուն ու տեղ է հարկաւոր. ես նոր պիտի հասկանամ համ ու հոտ: Ես մէլիքի որդի եմ, ինձ են նայում հազարաւոր մարդիկ, նախանձվում են, երանի են տալիս: Իսկ դու ասում ես թէ լաւ դա չէ, լաւը կամաւոր աղքատութիւնն է: Ծիծաղելի բան... Եւ առհասարակ ինձ թւում է թէ քեզ կախարդել է մի չար վհուկ: Կուզէի իմանալ՝ ով է տարել խելքդ: Եւ տարել է այնպէս, որ դու մինչև անգամ բանտարկութիւն ես համարում այն, որ քեզ պահում պահպանում են, չեն ուզում որ քո մազը ծռվի, որ քո սիրտը կուչ գայ երկիւղից: Վկայ է Աստուած, այդքան խակ ջահիլութիւն ես չեմ տեսել: Միթէ ես էլ չը պիտի նոյնն անեմ, ինչ որ անում է քո մայրը... Իմ միակ բախտը, իմ միակ երջանկութիւնը կը լինի տեսնել քեզ միշտ ուրախ, միշտ թռթռուն, միշտ ծիծաղկոտ... Դրա համար ես կեանքս էլ չեմ խնայի...

Տագնապը նոր չէր սկսվել: Ծանր, շատ ծանր էին երիտասարդի խօսքերը. նրանք մի ինչ որ անախորժ, չլսված աղմուկ յարուցին Գայիանէի ականջների մէջ և սառույց կարած քարերի նման մի մի ընկան նրա սիրտը, հարուածելով, ցաւեր պատճառելով: Այլ ևս ոչ մի հաշիւ չը տալով ինքն իրան, այդ սիրտը զգաց մի անդադար ինքնամոռացութեամբ պաշտպանվելու, դիմադրելու բուռն ցանկութիւն. այդքան փութացկոտ էր քայքայման գործողութիւնը: Ո՞ւր կորաւ նախկին անվճռականութիւնը, ուր մոռացվեց ամօթխածութիւնը: Դրանց փոխարէն դուրս էր վազում դառն հեգնութիւնը, իբրև մի կծու ծուխ, որ բարձրանում էր փլատակների տակից:

Որքան և անհանդուրժելի էր ցաւը, բայց նա ասաց մի վերին աստիճանի սառն, թէև այրող մեղմութեամբ, որ միայն կնոջն է տուած.

—Շնորհակալ եմ... Գոնէ անկեղծ էիր դու, ոչինչ չը ծածկեցիր, խաբուսիկ ծամածռութիւններով, դատարկ խոստումներով չը մոլորեցրիր: Հասկանալի է այժմ այն, ինչ որ դու անուանում ես երջանկութիւն և պատրաստել ես ինձ համար: Լաւ ուտել, խմել, լաւ հագնել. երբէք աչս չը քաշել, երբէք յօնքերս չը կիտել... Այս բոլորը երջանկութիւն է: Իսկ եթէ լինի մէկը և ասէ քեզ թէ երջանկութեան գործերից չէ կարելի փնտրել սիրտը, որ նոյնպէս կերակուր է պահանջում, նոյնպէս սիրում է զարդարվել, դու, ի հարկէ, կասես թէ սրտի ուզածն էլ ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ առատութիւն, հարստութիւն և անհոգութիւն... Այսպէս է:

—Ի հարկէ...

—Օ՜... ի հարկէ...

Դա մի ցաւագար, մի սուր հեծեծանք էր, որ դուրս թռաւ նրա բերանից և այնքան ուժեղ ու ցնցող էր, որ նա երերաց ամբողջ մարմնով:

—Ո՛չ մի զիջում, ո՛չ մի բաւարարութիւն,—ասաց նա:—Դու անողոք ես,—իմ աղաչանքը զուր էր... Բայց էլ ինչ անեմ: Եթէ սկսեմ գանգատվել, եթէ ասեմ որ իմ վիշտը դառն է, դու չես զղջայ, դու կը պատասխանես՝ ճակատագիր է, ինչ արած: Ճակատագրով դու շատ գեղեցիկ ես բացատրում ամեն ինչ... Երեխան լաց է լինում—ճակատագիր է, որբանում է—ճակատագիր է, կտոր կտոր է անվում կամ թէ գցվում է կրակի մէջ—ճակատագիր է... Աշխարհի բոլոր անքննելի բաները հասկացել ես—ճակատագիր է. չը կայ մեղաւոր և արդար մարդ, կայ ճակատագիր: Սիւլէյման-բէկն ինչ անի, մեղաւորը ճակատագիրն է... Քո ճակատագիրը, խոստովանիր, շատ է բարեհաճ, կակուղ և խելօք: Նա էր, երևի, որ այսօր առաւօտեան ասաց քեզ. «Հեռացիր Աւետարանից»: Եթէ չասէր, դու այստեղ կը տեսնէիր սարսափելի բաներ: Իմը այդքան ողորմած չէ. ոչինչ չէ ուզում թաքցնել, ամեն վատու-

յայտնել Երեմիա արքեպիսկոպոսի մահվան առթիւ: Նրա անձնաւորութեան մէջ Էջմիածինը կորցրեց մի գործիչ, որ բնատուր ձգտումն ունէր դէպի բարին, դէպի լոյսը, և դէպի հայոց եկեղեցու ժողովրդական սկզբունքը:

Լեոն Սարգսեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Լսում ենք, որ կովկասեան կառավարչապետ իշխան Գ. Ս. Գօլիցին, Երեմիա արքեպիսկոպոսի մահվան առիթով, ցաւակցական հեռագիր ուղարկեց Էջմիածին, վեհափառ կաթողիկոսին, որից և անմիջապէս ստացաւ պատասխան:

Հոկտեմբերի 31-ին, Պետերբուրգում համեստ կերպով տօնվեց Մ. Ստասիւլեվիչի 50-ամեայ յոբելեանը. այդ մասին «Новости» լրագրում կարդում ենք. «Երէկ, գրականագէտների և գիտնականների նեղ շրջանում, «Դօնօն» հիւրանոցում տօնեցին Միխայիլ Ստասիւլեվիչի գիտնական և գրականական գործունէութեան յիսնամեակը: Այդ տօնախմբութիւնը պաշտօնական չէր, այլ մտերմական բնաւորութիւն ունէր, թէպէտ ամենքը, ում յայտնի էր այդ պատահական ճաշի մասին, շտապեցին իրանց շնորհաւորութիւնները մատուցանել պատուելի յոբելեարին: Ճաշին մասնակցողների թիւը շատ քիչ էր. նրանց թւում գտնվում էին՝ սենատոր Ա. Կօնի, Ս. Տագանցէվ, Եանժուլ, Վ. Սպասօվիչ, Պ. Վէյնբէրգ պրօֆէսօրները, երդուեալ հաւատարմատար Պօտէխին և շատ ուրիշները: Երբ Ստասիւլեվիչ երևաց՝ սկսեցին բուռն ծափահարութիւններ: Ճաշի ժամանակ մի շարք խորիմաստ ճառեր արտասանվեցին, որոնց փայլուն կերպով պատասխանեց պատուելի յոբելեարը: Ճաշի ժամանակ յոբելեարին մատուցին երկու ուղերձ. վերջում մէկ շարք հեռագիրներ կարդաց Վ. Դ. Սպասօվիչ»:

—

Նոյեմբերի 5-ին, ուշ գիշերը, ստացանք Էջմիածնից, մեր թղթակցից, հետևեալ հեռագիրը. «Երեմիա արքեպիսկոպոսի մահը առաջացաւ սրտի պայթումից: Կռակ չը կայ:»

—

Մի խումբ թատերասէրների մէջ, ինչպէս հաղորդում են մեզ, միտք է ծագել որ և է կերպով յարգել շնորհալի կօմիկ Գէորգ Տէր-Դաւթեանի բեմական գործունէութեան 25-ամեակը, որ լրանում է այս տարի:

—

Կառավարիչ Սենատը հետևեալ կարևոր բացատրութիւնն է տուել պատժական այն օրէնքի վերաբերմամբ, որ պատիժներ է սահմանել ապօրինի կենակցութիւնների համար: Այդ օրէնքը չէ կարող գործադրվել այն դէպքում, եթէ կնոջ և տղամարդի կենակցութիւնը սկսվել է պսակի խորհուրդ կատարելով, թէև այդ պսակը, եկեղեցու կանօնների կամ քաղաքացիական օրէնքների տեսակէտից, անվաւեր համարվի և լուծվի: Նոյն իսկ եթէ տղամարդը կամ կինը մինչև պսակվելը պարզ իմանային, որ կան հաստատ պատճառներ պսակը անվաւեր համարելու, դարձեալ չեն պատժվում պատժական օրէնքի 994 յօդուածի հիման վրա, որ սահմանված է ապօրինի կենակցութեան համար: Այդ դէպքում նրանք յանցաւոր են համարվում լոկ այն բանի համար, որ պսակվել են, նախապէս իմանալով թէ անվաւեր պիտի լինի պսակը:

—

Զորեքշաբթի, նոյեմբերի 5-ին, Թիֆլիսում մնացած հայ դերասանները, մի քանի սիրողների մասնակցութեամբ, ներկայացրին «Ղարաբաղի Աստղագէտ» պիէսը, որ արդէն ծանօթ է մեր հասարակութեան: Խաղացողները, բացի կօմիկ Տէր-Դաւթեան և օր. Խիթարեան, որոնք շնորհքով կատարեցին իրանց դերերը,—ընդհանրապէս թոյլ էին: Տարաբաղդաբար, չը նայած որ դա առաջին հայոց ներկայացումն է այս տարի Թիֆլիսում—թատրօնը կիսով չափ դատարկ էր, և երևի, ինչպէս սովորական է, հասարակութեան մի մասն էլ ձրի էր եկել:

—

ԳԱՆՁԱԿԻՑ մեզ գրում են. «Նոյեմբերի 1-ից այստեղի զինուորական ատեանը սկսեց զբաղվել զինուորագրութեամբ: Այս տարի թէ Գանձակ քաղաքի և թէ գաւառի 8 գիւղական հասարակութիւններից կանչված էին ընդամենը 216 հոգի զինուորացուներ, որոնցից և պիտի ընտրվէին 40 հոգի: Երեկ, վիճակահանութիւնից յետոյ, բժշկական քննութեամբ, ընտրվեցին 8 հոգի Գանձակից, 4-ը քահանաների որդիք, իսկ 32 հոգի գիւղացիներից. իսկ ևկւորներից՝ այն է ռուսներից, գերմանացիներից և այլն, թւով 34 հոգի. նորակոչներից զինուոր վերցրին 7 հոգի. բոլոր նոր-զինուորները նոյեմբերի 12-ին պիտի ճանապարհվեն իրանց պաշտօնատեղին»:

—

ԳՕՐԻՍԻՑ մեզ գրում են. «Մեր գաւառի դժբաղդութիւններից մէկն էլ ներկայումս այն է, որ գիւղացին ոչ ուտելու հաց ունի և ոչ էլ անասունների համար՝ բաւականաչափ ալաֆ: Այդ երկուսը միասին վերցրած՝ գիւղացիներին մի այնպիսի նեղ դրութեան մէջ է դցել, որ նրանք գլուխը կորցրածի պէս չը գիտեն ինչ անեն, կամ ուր դիմեն: Եթէ երբ և իցէ մեր գաւառի մի որ և է մասում զգացվել է հացի կամ ալաֆի պակասութիւն, ժողովուրդը առանց նեղն ընկնելու, օգտվել է հարևան գաւառամասից, որտեղ բերք, եթէ աւելին չասենք, այնքան է եղել, որ համ իրան է բաւականացրել, համ էլ հացաղուրկ հարևան մահալին: Իսկ այս տարի, բնութեան արհաւիրքների շնորհիւ, գործը ուրիշ կերպարանք է ստացել. հացի պակասութիւնը այսօր զգացվում է մեր գաւառի բոլոր մասերում, և հէնց այսօր էլ այդ ընդհանուր պակասութիւնը լրացնվում է դրսից, այն է հարևան Ջէւանշիրի և Նախիջևանի գաւառներից: Ջէւանշիրից բերված ցորենը Գօրիսում ծախվում է պուդը ոչ պակաս քան 1 ր. 30 կօպէկ: Հաւանական է որ գինը էլի կը բարձրանայ: Գարին ծախվում է 1 րուբլով: Այս ծախորդ հանգամանքում ամենից աւելի ծանր է Սիսիան գաւառամասի աղքատականութեան դրութիւնը, ուր ցորենի սօմարը (մօտ 2 պուդ) ծախվում է մինչև 3 րուբլի: Եթէ դրան աւելացնենք, որ ալաֆի պակասութեան պատճառով 50—60 րուբլիանոց գոմէշը ծախվում է 15—20 րուբլով, իսկ 20—50 րուբլիանոց եզը և կովը՝ 5—12 րուբլով, աւելացրէք և այն, որ վաշխառուները օգուտ քաղելով իրանց համար բարեպատեհ այս հանգամանքից, իրանց ամբարած ցորենով և փողով բեռնում են խեղճ գիւղացիներին այնքան, որքան իրանց քէֆն է թելադրում, և այն ժամանակ դժուար չի լինի երևակայել, որ սիսիանցիների անտեսական դրութիւնը անտանելի է:»

—

ԳԱՆՁԱԿԻՑ մեզ գրում են. «Դումայի կարգադրութեամբ, անշարժ կալքեր գնահատելու համար հայերից և թիւրքերից ընտրված գնահատողները, խմբերի բաժանված, հոկտեմբերի 20-ից սկսեցին իրանց գործունէութիւնը: Թէ գնահատողները որքան թանգ են գնահատում կալքերը և թէ որքան ծանր է լինելու ապագայում ժողովրդի համար սովորականից աւելի հարկ վճարելը, ցոյց է տալիս հետևեալ օրինակը: Անցեալ օրը մի տան բակում մշակները սղոցեցին քանդել տանտիրոջ 3 սենեակները: Մեր հարցին, թէ ինչու են քանդում՝ պատասխանեցին, թէ օգուտ այդ սենեակներից տէրն այնքան չէ ստանում, որքան հարկադրված պիտի լինի վճարել իբրև տուրք, դրա համար և բարւոք է համարում քանդել տալ՝ աւելորդ հարկ չը վճարելու համար: Հայ հոգևորականները Գանձակում, մինչև քաղաքային վարչութեան հիմնելը, օրէնքի համաձայն, ազատ էին համարվում անշարժ հարկերից, իսկ որանից յետոյ, ինչպէս պատմում են, նրանք ևս պիտի մասնակցեն տուրքերի վճարման (?):

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԹԻՒՐՔ-ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆ

«Новости» լրագրի Կ. Պոլսի թղթակիցը, մի անգամ ևս յիշատակելով թէ որքան Թիւրքիայում հպարտանում են Գերմանիայի բարեկամութեամբ, պատմում է որ մի բարձրաստիճան թիւրք քաղաքագէտ, կարդալով լրագիրների մէջ թէ Ֆրանսիայի, Աւստրիայի և Ռուսաստանի մէջ դաշնակցութիւն է կազմվում, տաքացած բացականչեց. «Ոչ, ոչ, այդպիսի բան անհնարին է: Երբէք Աւստրիան չի միանայ Ֆրանսիայի և Ռուսաստանի հետ՝ Գերմանիայի դէմ: Եթէ տեղի ունենար այդպիսի բան, Թիւրքիան մեծ վրդովմունքի մէջ կը լինէր: Թող Աստուած ազատէ մեզ այդ բանից»: Այն միտքը թէ Գերմանիան կարող է թուլանալ, ահ է պատճառում Թիւրքիայում: Մի և նոյն ժամանակ գերմանացիները, օգուտ քաղելով այդ բարեկամութիւնից, անխիղճ կերպով հարստահարում են թիւրքերին, իրանց ձեռքը գցելով զօրքի և նաւատորմի բոլոր կապալները: Լուրեր են պտտում, որ գերմանացիները պայման են կապել երկու աղքատիկ թիւրքերի հետ, պարտաւորվելով տալ նրանց 10 տոկոս այն բոլոր պատուէրներից, որ թիւրք կառավարութիւնը կը տայ Կրուպի գործարանին: Եւ այդպիսի հարստահարութիւն կատարվում է այնպիսի ժամանակ, երբ թիւրքաց գանձարանը բոլորովին դատարկ է, երբ ամբողջ յոյսը Յունաստանի պատերազմական տուգանքի վրա է:

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻՑ

Կ. Պոլիս, նոյեմբերի 1-ին

Յունաստանի թիւրք հիւպատոսները այս շաբթու ճամբայ պէտք է ելնեն: Զարմանալի է տեսնել, որքան հայեր ամեն օր Բ. Դուռը գալած՝ պաշտօնի մուրացկանութիւն են անում: Գործին եթէ մի լաւ կողմը կայ, այն ալ կառավարութեան այդպիսեաց հանդէպ բռնած մերժող և անարգական վարմունքն է: Մտնիլք շատ են այժմ, և մատուցեան գինն ընկաւ:

Մի քանի օրէ ի վեր կարոտ հայերու վիճակը մաքերը աւելի կը զբաղեցնէ: Ձմեռը մօտենում է, հանձքին արդէն վատ էր. հայերն փոքր-Ասիայում ոչ ուտելու, ոչ հագնելու ունին, որոնցու թիւն 60,000-ի է հասած. Թիւրքերն խոստովանում են: Եւ այդ ամենը բաւ չէ, հիմա ալ նոր անախորժ լուրեր կան դարձեալ... Կառավարութիւնը կը խօսի իբրև թէ հայերը ոչ մի պէտք, ոչ մի նեղութիւն չունենային և հանգստութեան հրաւէրներ է կարդում:

թիւն ցոյց է տալիս ծայրէ ծայր: Դրանից է որ ես զարհուրելի պատմութիւններ գիտեմ և խօսում եմ այնպէս, որ դու կարծում ես թէ ինձ կախարդել են վհուկները: Ո՛չ, իմ վհուկը իմ սիրտն է... Այդ Սիւլէյման-բէկը, որից դողում է աշխարհը, մի յածրահոգի, ստոր անասուն է: Նա այսօր սպանեց մի հիւանդ, կիսամեռ մարդուն, սպանեց հրապարակով, մեր աչքի առաջ: Նրա աչքերը արտացոլում էին հրճուանքից: Իմ ճակատագիրը ցոյց տուեց վատութեան ամենազզուելի մասն էլ. ես տեսայ նրա աչքերը...

—Նա քեզ տեսնու, շտապով և վրդովված ընդհատեց Ջալալը:

—Եթէ կոյր չէր, տեսաւ:

Ջալալը ձեռքը թափ տուեց յուսահատական կերպով. այժմ նրա դէմքի վրա երևում էր կատարեալ երկիւղ:

—Իսկ ուր էր քո մայրը, ինչ էր մտածում որ քեզ թոյլ տուեց:

Նա նեղացած էր, նրա ձայնը վիշտ ու գանգատ էր յայտնում:

—Դու վախենում ես, սատն լրջութեամբ հարցրեց Գայիանէն:

—Վախել... ինչու վախել: Բայց ապահովութեան համար ամենից լաւ է չերևալ գազանի աչքին:

—Բայց չէ՞ որ դու այստեղ ես...

—Շատ էլ այստեղ եմ. ինչու երևալ, ինչ հարկաւորութիւն կար...

—Մի խուսափիր պատասխանից. դու փախչում ես, դու չես կարող նրա առաջը դուրս գալ:

—Եւ զարմանալի չէ. ամբողջ երկիրը չէ կարողանում դուրս գալ, իսկ ես մի մարդ եմ:

—Քառասուն հազար զինուոր... չէ:

Գայիանէն ծիծաղեց, իսկ նա աչքերը ցած գցեց, կարծես ամաչեց:

—Պէտք էր դուրս գալ որ դու իմանայիր թէ ինչպէս է քեզ պէս հարիւրաւոր Ջալալների դրութիւնը... Թէ կարծում ես որ մենակ դու ես ջահիլ, մենակ դու ես ուզում տուն տեղ ունենալ:

—Ինչ գործ ունեմ ես նրանց հետ, յանկարծ պատասխանեց նա մի հպարտ և բարձր եղանակով:—Ես նրանց ընկերը չեմ: Իմ հայրը մի ամբողջ երկրի տէր է, ես պատիւ ունեմ, անուան տէր եմ: Վախելու բան ես չունեմ, բայց չեմ ուզում որ իմ անունը խօսքի առարկայ դառնայ: Դու չը պիտի դուրս գնայիր:

—Դու չէիր, ուրեմն, այն ձայնը, որ գիշեր ցերեկ շշնջում էր իմ ականջին մի հրաշալի պարզութեամբ. «Գնա, մի վախիր»: Քեզանից չէր այն թեթև շունչը, որ ինձ թելադրում էր այնքան զարմանալի, այնքան ցաւեցնող ճշմարտութիւններ: Ես, ուրեմն, մոլորված էի, կարծելով... Բայց ոչ, ինչու մեղք գործել, ես չէի կարծում, այլ հաւատացած էի իմ ամբողջ սրտով թէ ամեն ինչ, որ գեղեցիկ է, արդար, անուշաբոյր—դա դու ես... Ներիր...

Տխուր, շատ տխուր ձայնով արտասանած այդ խօսքերը ընդհատեց մի տարօրինակ ծիծաղ, որ թէ հեծեծանք էր և թէ քրքիջ և ցնցումներ տարածեց նրա մարմնի մէջ:

—Ներիր, դու չէիր... Այժմ հանգստացիր, ես... սխալված էի: Օ՛հ ինչ դառն, ինչ անողորմ սխալ... Խրատունքը, ի հարկէ, քոնն է և դու մեղաւոր չես, եթէ չես լսում իմ աղաչանքը: Բայց ո՛վ էր նա, ո՛վ էր ինձ տանջողը, ինձ հիացնողը: Ես կորոնեմ նրան և... կը գտնեմ, անպատճառ...

Եւ նա բարձրացրեց աչքերը, մի թախծալի, խոնարհ հայեացք ման ածեց դատարկ սենեակում, կարծես այդտեղ էր որոնում իր ուզածին, որոնում էր անձկութեամբ:

Ջալալը չը հասկացաւ նրան: Նա էլ նայեց և այնպէս կարծեց թէ նրա ողջումը այժմ կատարեալ է: Այդ խօսքերը, այդ հոգոցները և թափառող հայեացքը նրա համար ապացոյց էին որ Գայիանէն ազատվում է վհուկների կախարդանքներից: Ուրիշ կերպ երիտասարդը չէր հասկանում այս տարօրինակ տեսակցութեան պատճառները. նա այժմ էլ, ինչպէս և ամբողջ խօսակցութեան ժամանակ, չէր հաւատում թէ աղջիկը չէ խօսում ինչ որ զարմանալի երազների ազդեցութեան տակ: Նա զգաց որ խօսակցութեան վերջն է և շտապեց քաղցրացնել հրաժեշտը մեղմ, փաղաքշական եղանակով:

—Ասում էի քեզ, Գայիանէ, որ մոլորված ես, ասում էի որ քո խելքը տարել են... Հէնց այդ պատճառով էլ աւելացրի թէ ես չեմ թոյլ տայ քեզ անել այն, ինչ ուզում ես չը հասկանալով: Ես իրաւունք ունեմ արգելելու... Մի մոռանար որ դու Խաչէնի մէլիքի հարսն ես և Վարանդայի մէլիքի աղջիկը: Այն տունը, որից դու պիտի հեռանաս, և այն տունը, ուր դու պիտի մտնես, հազարաւոր հպատակներ ունեն. դրանք քո ծառաներն են և ոչ թէ քեզ հաւասար մարդիկ, պիտի հնազանդվեն, պաշտեն քեզ, պատկառանք զգան... Նրանց և քո տեղերը երբէք միմեանց հետ չեն խառնվիլ: Ուր կայ տէր, այնտեղ կան և ծառաներ: Եթէ չես ուզում որ տէրն ու ծառաներն ջոկվեն միմեանցից, նախ քանդիր այս տունը և մեր տունը, ոչնչացրու հարիւրաւոր տարիների կարգերը... Հպատակները տանջվում են միշտ. նրանք են վարողը, քաղողը, լացողը: Կարգն այն է, որ մէլիքը կը նայէ նրանց, ողորմութիւն կը տայ: Դու էլ, եթէ ուզում ես, մի քանի բեռն ալիւր տար այստեղի թշուառներին, ո՛վ կը բռնէ քո ձեռքը... Կամենում ես, վաղը ես մարդ կուղարկեմ որ մեր տանից բերեն:

—Բայց ինչ որ էլ լինի, շարունակեց նա, չը սպասելով Գայիանէից ոչ մի պատասխան,—ես հասկանում եմ որ քեզ այլ ևս երկար չէ կարելի թողնել այստեղ: Արհաւիրք, վախ, կոտորած—ամեն ինչ կայ այս երկրում: Մեր Խաչէնը, մի վախիր, որքան էլ վատ օրում լինի, իր մէլիքի հարսի համար հանգիստ ու ապահով անկիւն կունենայ: Ուրեմն թողնենք այդ խօսքերը, Գայիանէ. այժմ խօսենք ուրիշ բաների վրա. չէ՞ որ մենք կարող ենք միմեանց շատ ուրախացնել... Որքան հեշտ է մեզ համար մինչև լոյսը քչփչալ...

Նա ինքը ընդհատեց իր խօսքերը, յանկարծ ամաչելով այդ աղջկայ հպարտութիւնից, քարային անտարբերութիւնից: Այժմ այդ հրաշալի աչքերից նայում էր օտարը, որ անխնայ թաղել էր, վերջացրել ամեն ինչ: Եւ անտեղի, դատարկ, ողորմելի էին այդ բոլոր քաղցր խօսքերը, փաղաքշանքները: Գայիանէն այժմ անգութ հրեշտակ էր. նրա կուսական վսեմ, երկնային վրդովմունքը պարզ ցոյց տուեց, որ այժմ այդ մարդու քնքշութիւնները միայն խոցոտել, վիրաւոր բանալ են կարող...

—Մենք միմեանց չենք հասկանայ... Երբէք... Ասաց նա և գնաց դէպի դուռը:

Ջալալը անշարժ չը մնաց: Դեռ դռներին չը հասած, ճրագի կիսալոյսերի շրջանում, երկու ձեռք յանկարծ գրկեցին Գայիանէին և սկսեցին սեղմել... Լսվեցան մի քանի կիսատ խօսքեր, ինչ որ այրող հնչիւններ: Ույժ էր գործադրվում. հրատապ, ընդհատվող շունչը ձգտում էր մօտենալ նրա դէմքին: Տեղի ունեցաւ մրցութիւն երկու երիտասարդ ույժերի մէջ. գիրկը աշխատում էր յետ տանել իր սեղմած փափուկ մարմինը, բայց սա մի զարմանալի դիւրաթեքութեամբ և ճկունութեամբ դուրս էր սողում, կարծես աղատվում էր օձի պաշ և ուժեղ օղակներից: Յաղթութիւնը աղջկան էր պատկանում, որ մի անհետանում անյայտացաւ խաւարի մէջ:

Խաչէնի մէլիքի որդին մենակ էր սենեակում: Նայեց ճրագին, կարծես նրա հետ էր խօսում:

—Կատարեալ կայծ ու կրակ... Որքան հրաշալի է բարկութեան ժամանակ... Մի հրեշտակ, որ կայծակներ է թափում...

Նա երեսը դարձրեց դէպի դուռը, ականջ դրեց: Անցան լուռ վայրկեաններ: Ոչինչ ձայն չը լսվեց, իսկ աշնանային խաւար գիշերը նայում էր նրան դրսից և իր ցուրտ ու մռայլ լեզուով հասկացնում էր նրան որ դուռը է սպասելը, բոլորովին զուր:

—Դէհ, կրակ աղջիկ, պատրաստվիր... Ես վաղը և եթ կը սկսեմ: Այլ ևս ոչ մի զիջողութիւն իմ կողմից... Կը տանեմ քեզ որ այդ բոլոր կրակներդ ու կայծերդ ամփոփեմ իմ գրկի մէջ...

Նա վերցրեց ճրագը: Նրա կապոյտ, գգալուն աչքերի մէջ հրդեհվել էր անհագ կրակը...

(Կը շարունակվի)

Բ. Դուռը ուղարկում է թիւրք և հայ պատգամաւորներ Ժընէվ, Պարիզ և Լօնդօն, հայ-յեղափոխականներին կաշառելու և Պօլիս բերելու, ու լրագիրներն գնելու: Եւ այժմ հայերի մէջ մըրցում կայ առա, թէ ով պիտի ընտրլի:—Թիւրքերն վստահ են, որ միխան պիտի աջողլի:

Ցխրանաչակ Վահան վարդապետ Մինասեան հրատարակում է այժմ պարբերական մի թերթ, «Լոյս»: Խ ա ւ ա ր ի այդ մարդն ծառլի համար ընտրել է անշուշտ «Լոյս» անունը: Իւր ներքին կեանքին մէջ անհաւատալի փաղըցային այս վարդապետը շարունակում է միանգամայն լրտեսի արուեստը: Եւ հայոց պատրիարքը թողնում է նրան վ ա ր դ ա պ ե տ: Սա ալ կայ, որ դժուար է իրեն դպչել, բոլոր բարձրաստիճան եկեղեցականներին խայտառակութիւնները գիտէ: Ուրիշ անդամին թօղնելով խօսել Պօլսոյ մեր եկեղեցականութեան վրա, այսօր այսքանը միայն ըսեմ, որ Օրմանեան պատրիարքը Արմաշի վանքէն բերած ունի 20—22 տարեկան երիտասարդ- [illegible] ... Մ ա ւ ր ն ի:

Աշտ

ՆԱՄԱԿ ԿԻՊՐՈՍԻՑ

Լառնակա, նոյեմբերի 11/23-ին

[illegible]

Մար.

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Կրետական և յունական լրագիրները հաղորդում են, որ եթէ թէ Գերմանիան չատ հրապուրիչ առաջարկութիւններ է արել կրետացիներին՝ համոզելով նրանց կրետէի նահանգապետ ընտրել պրինց Ադոլֆ Շաումբուրգ Լիպպէին: Գերմանիան, ի նկատի ունենալով իւր յարաբերութիւնները սուլթանի հետ, ամենևին չէ կասկածում, որ սուլթանը կը համաձայնի այդ ընտրութեան. մի և նոյն ժամանակ Գերմանիան ամէն սարեր է խոստանում կրետէին և ասում է, որ նա կը դառնայ ամենածաղկած կայսրաներից մէկը Միջերկրական ծովի վրա:

—Գնդապետ Շէֆֆերի թեկնածութեան դէմ բողոքել էր Բ. Դուռը, պատճառ բերելով և այն հանգամանքը որ Շէֆֆերի կինը հայուհի է: Վիեննայից հեռագրում են «Times» լրագրին, որ գնդապետ Շէֆֆերի մասին տարաձայնութիւններ չը կան պետութիւնների մէջ: Թիւրքիայի բողոքը անհետևանք կը մնայ, որովհետև պետութիւնների վճիռն է, որ կրետէի նահանգապետ լինի մի չէզոք պետութեան հպատակ: Ինքը, Շէֆֆէր, յայտնել է, որ յոյս ունի գեներալների լինել կրետէում:

—«Новости» լրագրին հեռագրում են Վիեննայից, նոյեմբերի 1-ից. «Այսօր համալսարանի չինութեան առաջ տեղի ունեցաւ նոր ընդհարում ուսանողական կորպորացիաների մէջ, որի պատճառն էր դրանցից մի քանիսի համակրութիւնը Չեխերի կուսակցութեան: Շատերը վիրաւորված են: Ջարդին վերջ դրեց ոստիկանութիւնը, որ կալանաւորեց մի քանի մարդկանց»: Ահա թէ որտեղ հասցրին աւստրիական պարլամենտի անվերջ սկանդալները:

—«Ռուսաց գործակալութեան» հեռագիրները արդէն հաղորդեցին այն ընդհարման մասին, որ տեղի ունեցաւ Կ. Պօլսի աւստրիական դեսպանի և Բ. Դրան մէջ: Ահա թէ ինչ հանգամանքներից ծագեց այդ դիպլօմատիական ընդհարումը: Ինչպէս հաղորդում են աւստրիական լրագիրները, Մերսինի իշխանութիւնները քաղաքից հեռացրին աւստրիական Լլոյդ ընկերութեան գործակալ Բրացցիֆօլլին, կասկածելով թէ նա մասնակից է քաղաքական գործերի մէջ: Մինչև աւստրիական դեսպանից բողոք ստանալը Բ. Դուռը յայտնեց իր ցաւակցութիւնը, բայց, չը նայած դրան, Բրացցիֆօլլի ուժով ուղարկվեց Ալէքսանդրիա և երբ Բ. Դուռը թոյլ տուեց նրան վերադառնալ, նա, Մերսին հասնելուն պէս, ենթարկվեց յարձակման տեղական իշխանութիւնների կողմից, որոնք յայտնեցին թէ այդպէս գործում են կառավարութեան հրամանով: Աւստրիական դեսպանը ներկայացնելով եռանդուն բողոք, պահանջեց քննութիւն նշանակել դեսպանատան ներկայացուցչի մասնակցութեամբ և Բ. Դուռը պատրաստականութիւն յայտնեց բաւարարութիւն տալ, բայց այդ խոստման իրագործութիւնը յետաձգվում է: Մտադրութիւն կայ չուտով մի մարտանաւ ուղարկել՝ Մերսինի հիւպատոսարանը և քրիստոնեաներին պաշտպանելու համար: Եւ այսպէս, մի հասարակ մարդու, մի առևտրական գործակալի պատճառով, աւստրիական կառավարութիւնը մի ամբողջ փոթորիկ յարուցեց Կ. Պօլսում: Իսկ Թիւրքական գաղանութիւնների հարիւր հազար զոհերը մոռացվեցան...

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 6 նոյեմբերի: Նոյեմբերի 5-ին արտասահմանից վերադարձան Ցարսկօե-Սելօ Մեծ Իշխան Վլադիմիր Ալէքսանդրովիչ ամուսնու հետ:

Բալտեան նաւահանգստից, Նարվայից և Ռէվէլից հաղորդում են նաւերի խորտակումների մասին ուրագանի ժամանակ:

ՄԱՑԴԱՆ, 6 նոյեմբերի: Մօլլա Ահմադի բ՛ակարանը քանդված է: Բնակարանում գտնվել են չատ հետաքրքիր դօկումէնտներ, որոնց թւում և մօլլա Գադայի թուղթը, որի մէջ հաղորդվում է, թէ Թիւրքերը ջարդ տուեցին յոյներին, որ Հնդկաստանի մուսլման մահմեդականների ձեռքում, և որովհետև այդ բանի չնորհիւ անգլիական օգնական զօրքերը կորված են, ուրեմն իսլամի համար հասել է թշնամուն վերջնական հարուածը տալու վայրկեանը:

ՍԻՄԼԱ, 6 նոյեմբերի: Սահմանի վրա գտնվող մի քանի ցեղեր, որոնք ընդունել են խաղաղութեան պայմանները, այժմ թշնամական դիրք են բռնում, կարծելով որ ձմեռը կը ստիպի անգլիացիներին յետ քաշվել: Գեներալ Լօկհարտ պատրաստվում է եռանդոտ ռազմական միջոցներ ձեռք առնել:

ՎԻԵՆՆԱ, 6 նոյեմբերի: Կանէյից հաղորդում են, որ այնտեղի յունաց եպիսկոպոս Նիկիֆոր ռուսաց հիւպատոսից տեղեկութիւն ստացաւ, թէ Թագաւոր Կայսրը հրամայեց կառուցանել նորից իր հաշուով Կանէյում այրված քրիստոնէական թաղը և ընդարձակել եկեղեցին, և նոյնպէս հիւպատոսութեան տրամադրութեան տակ դնել նշանաւոր գումարներ յօգուտ Կանդիայի, Ռէտիմնօի և Կանէյի աղքատների:

Կ. ՊՕԼԻՍ, 6 նոյեմբերի: Արտակարգ զինուորական դատարան է հիմնված այն անձանց համար, որոնք կալանաւորված են և մեղադրվում են երիտասարդ թիւրքերի կուսակցութեան գաղափարները տարածելու մէջ:

Հաստատ աղբիւրից հաղորդում են, որ Բրացցիֆօլլի գործի առիթով Բ. Դուռը պատրաստ է լիակատար բաւարարութիւն տալ, բայց ճիշդ չէ, թէ այդ դէպքում կալիցէի գնալը տեղի չի ունենայ: Արևելեան երկաթուղիներին վերաբերեալ հարցը, որը ձգձգում է Բ. Դուռը, պէտք է լուծումն ստանայ նոյնպէս ուլտիմատով որոշած ժամանակամիջոցում, հակառակ դէպքում կալիցէ հինգշաբթի կը հեռանայ Կ. Պօլսից, և խնդիրն կը սկսեն ստիպողական միջոցներ գործ դնել:

ՍԻՄԼԱ, 7 նոյեմբերի: Նոյեմբերի 3-ին (15), այն ժամանակ, երբ կամպէլլերի բրիգադան վերադառնում էր Աւրանեան հովտից, թշնամին, Մայդանից 4 մղոն հեռաւորութեան վրա, սաստիկ յարձակում գործեց: Դորսէտշիրեան գնդի մի բաժինը կորլեց գլխաւոր ուժերից մթութեան պատճառով: Այդ զօրաբաժնի երկու սպաներ և 9 զինուորներ սպանվեցին. ընկան կրկին երկու օֆիցերներ. վիրաւորվեցին երեքը: Սէյխերից սպանվեցին 12 և վիրաւորվեցին 25 հոգի:

Կ. ՊՕԼԻՍ, 7 նոյեմբերի: Անգլիական և ֆրանսիական պօստերի հակերը բաց անելու պատճառով, Մուստաֆա-փաշայի և Կ. Պօլսի միջև, տեղի պիտի ունենան դեսպանների հաւաքական դիմումն:

Կէս գիշերից յետոյ, լոյս հինգշաբթի, կալիցէ Բ. Դանից ստացաւ յայտագիր, որով բաւարարութիւն է տրվում նրա բոլոր պահանջներին: Միջադէպքը համարվում է սպառված:

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչ՝ ԱՆԴՐԷԱՍ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Մ ա ր դ ա տ ա ր № 1 գնացքը դուրս է գալիս ԲԱԳՈՒԻՑ դէպի ԹԻՖԼԻՍ ցերեկվայ 4 ժամին և 1 րօպէին: Թ ի ֆ լ ի ս է հասնում առաւօտեան 8 ժամ 30 րօպէին: Դուրս է գնում ԹԻՖԼԻՍԻՑ դէպի ԲԱԹՈՒՄ առաւօտեան 9 ժամ և 15 րօպէին: Բ ա թ ո ւ մ է հասնում երեկոյեան 8 ժամ և 28 րօպէին:

Մ ա ր դ ա տ ա ր № 3 գնացքը դուրս է գալիս ԲԱԳՈՒԻՑ դէպի ԹԻՖԼԻՍ՝ գիշերվայ 12 ժամ և 6 րօպէին. Թ ի ֆ լ ի ս է հասնում երեկոյեան 7 ժամ և 10 րօպէին: Դուրս է գնում ԹԻՖԼԻՍԻՑ դէպի ԲԱԹՈՒՄ՝ երեկոյեան 7 ժամ 55 րօպէին. Բ ա թ ո ւ մ է հասնում առաւօտեան 8 ժամ 28 րօպէին:

Մ ա ր դ ա տ ա ր № 2 գնացքը դուրս է գալիս ԲԱԹՈՒՄԻՑ դէպի ԹԻՖԼԻՍ՝ առաւօտեան 8 ժամ 15 րօպէին: Թ ի ֆ լ ի ս է հասնում երեկոյեան 8 ժամ 34 րօպէին: ԹԻՖԼԻՍԻՑ դէպի ԲԱԳՈՒ է դուրս գալիս՝ երեկոյեան 9 ժամ 34 րօպէին: Բ ա գ ո ւ է հասնում ցերեկվայ 1 ժամ 2 րօպէին:

Մ ա ր դ ա տ ա ր № 4 գնացքը ԲԱԹՈՒՄԻՑ դէպի ԹԻՖԼԻՍ դուրս է գալիս՝ երեկոյեան 8 ժամ 35 րօպէին: Թ ի ֆ լ ի ս է հասնում առաւօտեան 9 ժամ 12 րօպէին: ԹԻՖԼԻՍԻՑ դէպի ԲԱԳՈՒ դուրս է գալիս՝ առաւօտեան 11 ժամին. Բ ա գ ո ւ է հասնում առաւօտեան 6 ժամին:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

բաց է ՓԱՌՔԻ ՏԱՃԱՐՈՒՄ (զինուորական թանգարան) առաւօտեան՝ 10—4 ժամ
ԿԸ ՓԱԿՎԻ ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 30-ԻՆ

(№ 131) 1—4

ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ ՀԱՅՈՑ ՀՈԳԵՒՈՐ դպրոցի հոգաբարձական խորհրդարանում նոյեմբեր ամսի 12-ին, երեկոյեան 8 ժամին, լինելու է ԱՃՈՒՐԴ (առանց կրկնաճրդի) կապալով տալու չորս տարի ժամանակով յունվարի 1-ից 1898 ամի, դպրոցապատկան կալուածքը Աւլաբար փ ի ր ո յ ե ա ն ց ի ց ընծայած, որը գտնվում է Սօլդատսկի փողոցում № № 6 և 11: Պայմանաթուղթը կարելի է կարդալ հոգաբարձութեան գրասենեակում մէջ, ամեն օր, բացի կիրակից և տօներից, առաւօտեան 10—12 ժամը:

(№ 130) 2—3

ԹԻՖԼԻՍԻ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ ԴՊՐՈՑՆԵՐԻՑ մէկի վերջին դասարանի օգնութեան կարօտ մի աշակերտ խնդրում է տպագրել հետևեալը:—Ես գտնվում եմ չատ նեղ վիճակի մէջ. ունեմ 25 րուբլի պարտք, որը հարկաւոր է անյապաղ վճարել. հակառակ դէպքում՝ անկարող եմ վերջացնել դպրոցական դասընթացը: Օգնութեան ուրիշ աղբիւր չունենալով՝ դիմում եմ հասարակութեան կարող և բարեսէր անձանց՝ խնդրելով, որ նրանցից մէկը բարի գտնվի ինձ ազատել այդ դրութիւնից. դպրոցից դուրս գալուց՝ մի երկու ամիս յետոյ կը վերադարձնեմ ինձ տրված այդ գումարը: (№ 130) 2—3

ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ ՀԱՅՈՑ ՀՈԳԵՒՈՐ ԴՊՐՈՑԻ

հոգաբարձական խորհրդարանում նոյեմբեր ամսի 12-ին, երեկոյեան 8 ժամին, լինելու է ԱՃՈՒՐԴ (առանց կրկնաճրդի) կապալով տալու չորս տարի ժամանակով յունվարի 1-ից 1898 ամի, դպրոցապատկան կալուածքը բաղկացած ա) 24 սենեակից, որ այժմս «Օդեսա» հիւրանոցն է և բ) երեք խանութից: Այդ կալուածքը գտնվում է քաղաքի 3-րդ մասում, Սօլդատսկի բազարում: Պայմանաթուղթը կարելի է կարդալ հոգաբարձութեան գրասենեակը, ամեն օր, բացի տօներից, առաւօտեան 10—12 ժամը: (№ 130) 2—3

BATEAUX A VAPEUR FRANÇAIS N. PAQUET ET C-ie

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՊԱԿԷ ԵՒ ԸՆԿ.

Կանոնաւոր և ուղղակի նաւագնացութիւն ՄԱՐՍԷՅԼԻՑ ԲԱԹՈՒՄ, չորեքշաբթի օրերը, երկու շաբաթը մի անգամ, սկսած յունվարի 25/6-ի չորեքշաբթից,

Եւ հակառակը՝ Բաթումից Մարսէլ մտնելով Տրապիզոն, Սամսոն և Պօլիս: Մեկնում է Բաթումից՝ չորեքշաբթի, 12/24 նոյեմբերի ԱՆԱՏՕԼԻ շոգենաւը, նաւապետ ԲԻԱՆԿԻ: Եւ այդպէս շարունակաբար, երկու շաբաթը մի անգամ, չորեքշաբթի օրերը, ժամի 4-ին ճաշից յետոյ:

Բաթումից Պարիզ ուղղակի հաղորդակցութեան տոմսակներ տրվում են սովորականից պակաս գներով:

Ապրանքների և ճանապարհորդների մասին հարկաւոր տեղեկութիւններ ստանալու համար թող բարեհաճեն դիմել ընկերութեան գործակալներին՝

ԲԱԹՈՒՄՈՒՄ—պ. Վիկտոր դ'Արնօին, Նաբէրէժնայա: ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ—պ. Օ. Գ. Բարեխնդանեանին, Միօնի փող. նախկին Արծրունու քարվանսարա: ԲԱԳՈՒ—պ. Ս. Դիլչարեանին, Կօլիւբաևնինսկայա հրապարակ: ՆՈՎՕՐՕՍՍԻՅՍԿ—պ. Մելխիոր Հերշենրօդերին: (№ 76) 9—20

ԿՏԱՒԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

(Բամբակի մանուածքի)

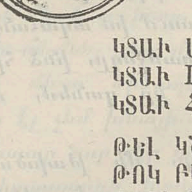

ԺԱՌԱՆԳՈՒՀԻՆԵՐԻ Յ. ՉԻԹԱԽԵԱՆԻ

(Հիմնված է 1869 թ.)

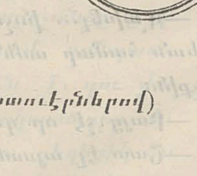

ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ Է

ԿՏԱՒ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ	15—30	ՎԵՐՇՈԿ ԼԱՅՆՈՒԹԵԱՄԲ		
ԿՏԱՒ I ՏԵՍԱԿԻ	15—30	»	»	
ԿՏԱՒ ՀԱՍՏ »	12—30	»	»	(մանուսար պատուէրներով)

ԹԵԼ ԿԾԻԿՆԵՐՈՎ,
ԹՈԿ ԲԱՄԲԱԿԻ ԹԵԼԻՑ 1/4"—3" ՀԱՍՏՈՒԹԵԱՄԲ
ԹԵԼԻ ԾԱՅՐԵՐ (пакля) ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ ՄԱՔՐԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ:

ԲԱՄԲԱԿ ՄԱՔՐԱԾ (вата)	I	ՏԵՍԱԿԻ	
ԲԱՄԲԱԿ ՄԱՔՐԱԾ	II	»	
ԲԱՄԲԱԿ ԹԵՐԹԵՐՈՎ	I	ՍՈՍԻՆՁՈՎ	(մանուսար պատուէրներով)
ԲԱՄԲԱԿ ԹԵՐԹԵՐՈՎ	II	»	ՆՇՇՏՈՎ

Առաջարկում ենք պ.պ. վաճառականներին և գործածողներին ուշադրութիւն դարձնել մեր գործարանում պատրաստվող կտաւի ամրութեան և ներկեր ընդունելու յատկութեան վրա և չը շփոթել Ռուսաստանից եկած կտաւների հետ:

Կտաւի նմուշները և պրէյսկուրանտները ուղարկվում են ըստ առաջին պահանջման ձրիաբար:

Հասցէն՝ Тифлисъ, главная контора фабрики. Уголъ Нагорной и Сергіевской ул. собс. д. телефонъ конторы 266, а фабрики 24. (չ. ե.) (№ 78) 33—50

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 7 Ноября 1897 г. Типографія Канцел. Главнонач. Гражданск. частью на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская ул., д. каз.